

Andrzej Pogudz  
Nauczyciel II LO im. Marii Konopnickiej w Zamościu  
ul. Partyzantów 68; 22 – 400 Zamość

### **Galeria Artystyczna „Wieszak”.**

#### **Jak kształtować aktywnych twórców i świadomych odbiorców kultury.**

Młody człowiek rozpoczynający edukację w szkole ponadgimnazjalnej uczestniczy w różnych działaniach kulturalnych. Uczestnictwo w kulturze często oparte jest na przypadkowości wyboru oferty oraz nieprzygotowaniu odbiorcy do pełnego skorzystania z jej przesłania. Prowadzi to do wykształcenia pokolenia niezainteresowanego kulturą, niepodejmującego trudu jej rozumienia, a jeżeli już, to w wymiarze popularnym, typowo rozrywkowym. Dodatkowo okazuje się, że kształcenie kulturalne może być bardzo dobrym sposobem pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, z uczniem zdolnym i z uczniem niepełnosprawnym.

Wypracowanie oraz kompleksowe wdrożenie modelu kształcenia edukacji kulturalnej staje się wyzwaniem dla pedagogów, którzy pragną rozbudzać w swoich uczniach potrzebę uczestniczenia w życiu kulturalnym, jak i związane z tym świadome jego postrzeganie (szczególne znaczenie okazuje się mieć to w pracy z uczniami niepełnosprawnymi, którzy w procesie edukacyjnym wymagają indywidualnego podejścia). Wzbogacanie wiedzy i rozbudzanie zainteresowań uczniów poprzez stały kontakt ze współczesnym życiem twórczym z czasem prowadzi do kształtowania człowieka kreatywnego o krytycznym podejściu do zjawisk kultury masowej. Ten proces musi się odbywać wraz z pogłębianiem świadomości na temat znaczenia potrzeb wyższego rzędu, rozbudzaniem ambicji uczniów, jak i pomocą w realizacji twórczych pasji. W konsekwencji postępować będzie proces przygotowujący młodego człowieka do świadomego uczestnictwa w życiu kulturalnym, umiającego sobie radzić z problemami i uświadamiającego sobie, że potrafi osiągać sukcesy (w przypadku uczniów zdolnych następuje tak ważna indywidualizacja procesu, a w przypadku uczniów niepełnosprawnych ma to takie znaczenie, że wzrasta ich poczucie wartości, a tym samym pogłębia się proces pełnego uczestnictwa w życiu społecznym). Uczestnictwo nie będzie polegało tylko na odbiorze, ale również na współtworzeniu życia kulturalnego.

Edukacja artystyczna uczniów zdolnych, rozwijanie talentów w dziedzinie sztuki w liceum ogólnokształcącym staje się narzędziem w kształtowaniu postaw obywatelskich, a tym samym podniesienia wartości społecznej. Efektem tych działań jest nabywanie przez młodego człowieka nowej wiedzy i umiejętności wykraczających poza podstawę programową. Umożliwianie mu zdobywania nowych doświadczeń pozwala na lepszy start w dorosłe życie. Tego typu działania mogą być także wykorzystane do kształtowania postaw tolerancji i akceptacji, jak również poznawania

piękna, czy edukacji patriotycznej i regionalnej. Przy realizacji edukacji artystycznej pomocna jest, a często wręcz niezbędna, współpraca z instytucjami i twórcami kultury.

Aby współcześnie odnieść sukces w kształtowaniu świadomych twórców i odbiorców kultury, konieczne okazuje się wdrożenie innowacyjnych i efektywnych rozwiązań dydaktyczno-wychowawczych, pozwalających na indywidualizację procesu i dostosowywanie go do potrzeb ucznia zdolnego i niepełnosprawnego, jak i założonych celów. Założenie i prowadzenie Galerii Artystycznej „Wieszak”, organizacja wystaw i spotkań autorskich pozwala te cele osiągać.

### **Motywacja założenia Galerii Artystycznej „Wieszak”**

Uczniowie:

- w większości przypadków nie interesują się kulturą,
- mają małą świadomość tożsamości kulturalnej,
- nie wiedzą, jakie instytucje kultury działają lokalnie i jaką mają ofertę,
- w małym stopniu uczestniczą w życiu kulturalnym,

Dostrzegamy, że:

- istnieje konieczność stworzenia warunków do artystycznego realizowania uczniów zdolnych,
- brak w wystarczającym stopniu wykształconych potrzeb wyższego rzędu,
- uczestnictwo w kulturze ma charakter przypadkowy i nierzadko nie jest poprzedzone odpowiednim przygotowaniem,
- uczestnictwo w kulturze ogranicza się do kultury popularnej,
- człowiek wrażliwy na kulturę jest bardziej świadomy swojego życia,
- organizacja spotkań, wystaw i innych działań kulturalnych, w których wezmą udział, w sposób planowy odpowiednio przygotowani twórcy i odbiorcy, może przynieść poprawę wychowawczą i dydaktyczną oraz mieć wpływ na dalszy dorosły rozwój,
- człowiek, który jest świadomym odbiorcą kultury jest także świadomym i odpowiedzialnym obywatelem,
- istnieje potrzeba doboru programu, metod i form nauczania w oparciu o zindywidualizowany system wspierania rozwoju ucznia (w tym ucznia niepełnosprawnego) w zakresie edukacji kulturalnej.

### **Formy działań kształtujących świadomych odbiorców i twórców kultury.**

Edukacja kulturalna odbywa się na zajęciach lekcyjnych: historii, WOS, j. polskim, WOK, godzinach wychowawczych. Aby była skuteczna w przypadku ucznia zdolnego (jak również osób niepełnosprawnych), musi być kontynuowana w działaniach wykraczających poza ramy tradycyjnej

metodologii i realizowana poza wymiarem lekcyjnym. Powinna umożliwiać samodzielny i swobodny rozwój młodego człowieka, wspierając jego zainteresowania i uzdolnienia. Szczególne znaczenie ma to przy kształceniu postaw tolerancji wobec niepełnosprawności. Rola pedagoga często zostaje wtedy ograniczona do działań motywujących, wspierających, koordynujących, a także inicjujących i inspirujących.

Działania wspierające funkcjonowanie Galerii Artystycznej „Wieszak”:

- Zajęcia w galeriach profesjonalnych: BWA, Galerii Fotografii „Ratusz”, Galerii Fotografii „Stylowy”, ZDK i Muzeum Zamojskim (w ramach zajęć WOK i zajęć pozalekcyjnych).
- Udział młodzieży w konkursach artystycznych.
- Prezentacje przygotowywane przez uczniów na temat sztuki.
- Warsztaty fotograficzne.
- Zachęcanie do czytania fachowej literatury.
- Warsztaty dziennikarskie w ramach zajęć wychowawczych i pozalekcyjnych.
- Opracowanie i wdrożenie innowacji medialnej i kulturalnej, wspierającej rozwój twórczy ucznia.
- Opracowanie i wdrożenie programu pracy z uczniem zdolnym.

Najważniejsze działania Galerii Artystycznej „Wieszak”, istniejącej od 2005 r.

**Prezentowanie i promocja w galerii twórczości uczniów:**

- uzdolnionych w zakresie fotografii, malarstwa, tkaniny, rysunku i poezji,
- debiutujących swoją twórczością,
- posiadających już dorobek artystyczny (w tym z innych szkół m.in. Liceum Plastycznego).
- Organizacja wystaw indywidualnych i zbiorowych: uczniów zdolnych, uczniów niepełnosprawnych.

**Prezentowanie twórczości twórców dorosłych:**

- Prezentowanie okazjonalne wystaw osób dorosłych.

**Organizacja spotkań autorskich z twórcami:**

- uczniami prezentującymi w galerii swoją twórczość,
- dorosłymi artystami,
- osobami związanymi z prezentowanymi ekspozycjami.

**Działania na rzecz przeciwdziałaniu nietolerancji i wykluczeniu:**

- Działania prezentujące twórczość osób niepełnosprawnych pozwalają na kształtowanie świadomości pełnej wartości społecznej, jakiej częścią są także ci twórcy.

- Działania artystyczne często są początkiem wyboru dalszej drogi rozwoju przez osoby niepełnosprawne.
- Pogłębiają się relacje pomocniczości, szacunku a także więzi przyjaźni między osobami pełnosprawnymi i niepełnosprawnymi.
- Organizacja trzech edycji projektu pt. „Tacy sami”. Polegał on na prezentacji w Galerii twórczości (malarstwo, rzeźba, rysunek, fotografia) osób niepełnosprawnych z Ośrodka „Krok za krokiem” i uczniów II LO, a także wspólnym przygotowaniu części artystycznej prezentowanej podczas otwarcia.

**Włączanie się w projekty realizowane przez inne instytucje:**

- Prezentowanie w galerii prac fotograficznych dotyczących kulturowości regionu w ramach projektu miejskiego pt. „Spotkania kultur”.
- Współrealizacja Festiwalu „Zamojski Tydzień Fotografii Młodych”. W galerii prezentowane były projekty młodych autorów (także spoza Zamościa) i organizowane spotkania.
- Udział w projekcie kształcenia obywatelskiego przez sztukę realizowanego przez Zamojskie Towarzystwo Fotograficzne pod nazwą „Mój bohater i jego historia”. Uczniowie mieli okazję przedstawić swoją twórczość w przeglądzie port folio znanym artystom: W. Wilczykowi i R. Milachowi.

**Wystawy pokonkursowe:**

- Prezentowanie wystaw pokonkursowych związanych z konkursem na najlepszy reportaż organizowany przez II LO.

**Prezentacja efektów warsztatów:**

- Projekt polegał na realizacji warsztatów fotograficznych, wykorzystujących to globalne medium do uzmysłowienia, że każdy człowiek ma wrażliwość, umożliwiającą działanie artystyczne. Efektem była wystawa „Inspirowane dziełami mistrzów”. Znane dzieła malarstwa stały się podstawą do stworzenia fotografii.

**Prezentacja gotowych wystaw:**

- Wystawa Roztoczańskiego Parku Narodowego.

**Tworzenie wystaw z materiałów wypożyczonych:**

- Organizacja wystawy pt. „Polska droga do wolności” z materiałów wypożyczonych z Archiwum Państwowego w Zamościu (fot.).

**Umożliwienie uczniom bezpośredniego i ciągłego kontaktu z prezentowanymi wystawami:**

- Uczniowie, którzy nie są twórcami uczestniczą w wernisażach organizowanych w Galerii Artystycznej „Wieszak”. Mają możliwość ciągłego kontaktu z prezentowaną twórczością oraz brania udziału w planowaniu i przygotowywaniu wystaw. Umożliwia to podświadome

kreowanie właściwego stosunku do sztuki i twórczości jako elementu stale towarzyszącego człowiekowi.

Do najciekawszych form i metod pracy związanej z prowadzeniem Galerii Artystycznej „Wieszak” należą:

**Praca indywidualna:**

- Jest najczęściej stosowaną formą pracy. Uczeń i nauczyciel prowadzą rozmowy. Rozwiązują problemy przybliżające ucznia do osiągnięcia sukcesu. Pozwalają uczniowi poszerzać zakres wiedzy i umiejętności.

**Konsultacje:**

- Pozwalają uczniowi/grupie na uzyskanie od nauczyciela dodatkowych informacji, pomocy przy realizacji projektu artystycznego.

**Praca w grupach:**

- Pozwala osobom pracującym razem (posiadającym zróżnicowany poziom wiedzy i umiejętności) na uczenie się od siebie nawzajem i współpracy. Duże znaczenie przy tej metodzie mają osoby, których świadomość twórcza jest już na wyższym poziomie.

**Przeglądy portfolio:**

- Pozwalają ukierunkować działania twórcze ucznia. Pomagają mu dokonać selekcji prac.

**Rozmowy z artystami podczas spotkań autorskich:**

- Pozwalają uczniowi na bezpośredni kontakt z twórcą, zdobycie informacji, jak i poznanie jego doświadczeń.

**Projekt:**

- Jest formą pracy, odbywającą się w większym wymiarze czasowym. Pozwala ona na przeprowadzenie doświadczeń twórczych i dokonywanie analiz oraz ciekawych poszukiwań artystycznych.

Ważnym aspektem realizowanych działań jest dostosowywanie do osób i problemów odpowiednio zindywidualizowanych metod i form pracy, jak również wymiaru czasowego pozwalającego na efektywne zrealizowanie zadania.

**Wybrane efekty pracy (m.in. osiągnięcia uczniów)**

- Efektywna działalność szkolnej Galerii „Wieszak”: wystawy uczniów II LO, uczniów z innych placówek edukacyjnych, m.in. Liceum Plastycznego, twórców dorosłych: Andrzeja Szumowskiego, Dariusza Szopy (projekt dyplomowy), Andrzeja Pogudza: „Golgota wschodu – Katyń i Kuropaty”, „Miejsca odległe”.
- Uczniowie pełnosprawni i niepełnosprawni uczą się relacji tolerancji i szacunku.

- Sprowadzanie do galerii wystaw z zewnątrz, m.in. z Roztoczańskiego Parku Narodowego.
- Dla osób niepełnosprawnych możliwość prezentacji swoich prac w Galerii daje poczucie spełnienia i realizacji.
- Przygotowywanie w galerii wystaw z materiałów wypożyczonych, np. z Archiwum Państwowego „Polska droga do wolności”- uczniowie mogli poznawać najnowszą historię Polski na podstawie oryginalnych plakatów, ulotek, dokumentów .
- Sukcesy uczniów zdolnych II LO w konkursach, m.in.: „Zdjęcie Roku”, „Kartka pocztowa z wakacji”, „Najpiękniejsze zdjęcie”, „Tęcza” (ASP Warszawa), „Dolina Kreatywna” (konkurs Telewizji Polskiej), „Konkurs na najlepszy fotoreportaż”, Stypendium Artystyczne Marszałka Województwa Lubelskiego.
- Kontynuacja edukacji artystycznej przez uzdolnionych absolwentów II LO m.in. na Akademii Fotografii w Krakowie i na Wydziale Artystycznym UMCS w Lublinie.
- Kształtowanie postaw obywatelskich, między innymi dzięki udziałowi w projekcie „Mój bohater i jego historia” (realizacja wystawy) oraz rozwijanie postaw tolerancji i akceptacji wobec niepełnosprawności: projekt artystyczno-wystawienniczy „Tacy sami”.
- Nabywanie umiejętności realizowania projektów twórczych i przygotowywania ich do prezentacji (szczególnie ważne dla uczniów niepełnosprawnych).
- Realizacja warsztatów fotograficznych dla klasy o profilu dziennikarskim: „Wszyscy jesteście twórcami”, którego efektem była realizacja projektu przez cały zespół klasowy. W efekcie którego przygotowane zostały prace na wystawę pod tytułem „Inspirowane twórczością mistrzów”.
- Istnienie od 9 lat Galerii „Wieszak” daje uczniom możliwość uczestniczenia w edukacji poprzez sztukę (w tym uczniom niepełnosprawnym), zarówno w roli twórcy, jak i świadomego odbiorcy kultury.

### **Podsumowanie**

Działalność Galerii Artystycznej „Wieszak” przygotowuje do odbioru kultury, rozbudza aspiracje twórcze, pozwala na rozwijanie pasji uczniów uzdolnionych, kształtuje talenty i świadomość znaczenia kultury w życiu człowieka. Uświadamia, że bez względu na to, czy jesteśmy osobami pełnosprawnymi czy nie, **to** jesteśmy „Tacy sami”! Jest jedną z nielicznych tego typu inicjatyw w placówkach edukacyjnych naszego regionu.

Dane kontaktowe:

Andrzej Pogudź, ul Hrubieszowska 67 h, 22- 400 Zamość;

e-mail: pogudz.andrzej@gmail.com; tel. 502 449 649